

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 110. ÉVFOLYAMA

*1945-1975 között
2500 km új erdei utat
építettünk*

1975. SZEPTEMBER * XXIV. ÉVFOLYAM 9. SZÁM

T A R T A L O M

A fahasználat fejlesztésének időszertű tervezési és szervezési kérdései (Andor József Cornides György).....	385
<i>Horeáth Lajos:</i> A fahasználat-tervezés és -szervezés ökonómiai jelentősége	385
<i>Dr. Szász Tibor:</i> A fahasználat korszerű szervezését segítő tervezési módszerek	388
<i>Boncz Tibor:</i> A fejlesztési kerettervek és az öt éves fahasználati tervezés tapasztalatai	392
<i>Földes Sándor:</i> Az üzemterv jelentősége a fahasználati tervezésben	394
<i>Fadgyas Kálmán:</i> Fakitermelés tervezése az üzemtervekben és a gyakorlati végrehajtás	396
<i>Tóth Miklós:</i> Az éves fakitermelés elszámolása és a tervaktualizálás	399
<i>Göndöcs Imre:</i> A fahasználatok irányítási rendszerének kialakítási problémái	401
Állásfoglalás	404
<i>Andor József:</i> Erdőgazdaság-politikánk az erdőhasználat és a fafeldolgozás tükrében	407
<i>Dr. Solyomos Rezső:</i> Az iparilag hasznosítható szervesanyag vizsgálatának újabb eredményei erdei és feketefenyő állományokban	411
<i>Balsay László:</i> Búcsú egy erdtől	416
<i>S. Nagy László:</i> Az erdészet szerepe a környezetvédelemben és a területfejlesztésben	419
<i>Dr. Juhász Miklós:</i> Gondolatok a burkolt gyökérszétválasztásról az erdőművelési szakosztály-ülés után	424
<i>Dr. Papp László:</i> Megjegyzés	426
<i>Tóth Aladár:</i> Mégegyszer a Prágáról	427
<i>Cím- és háttapon:</i> Bogár István és Haják Gyula adatai	

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Актуальные вопросы планирования и организации развития лесопользования	385
<i>Андор Й.:</i> Лесохозяйственная политика Венгрии в зеркале лесопользования и переработки древесины	407
<i>Д-р Шольмош Р.:</i> Новые результаты испытаний используемых в промышленности органических веществ в древостоях сосны обыкновенной и сосны черной	411
<i>Бальшай Л.:</i> Прощание с одним лесом	416
<i>Ш. Надь Л.:</i> Роль лесного хозяйства в защите окружающей среды и устройстве местности	419
<i>Д-р Юхас М., Д-р Пapp Л.:</i> Мысли о производстве саженцев с обернутой корневой системой, после заседания секции лесовыращивания	424
<i>Том А.:</i> Еще раз о Прагах	427

C O N T E N T S

Actual problems of planning and organizing the development of logging	385
<i>Andor, J.:</i> Our forestry policy in view of forest uses and wood processing	407
<i>Dr. Solyomos, R.:</i> New achievements on examining the organic material of Scots and Austrian pine stands for industrial uses	411
<i>Balsay, L.:</i> Saying good-bye to a forest	416
<i>S. Nagy, L.:</i> The role of forestry in environmental conservation and areal development	419
<i>Dr. Juhász, M.—Dr. Papp, L.:</i> Thoughts about the production of seedlings having covered roots, after the meeting of the silvicultural section	424
<i>Tóth, A.:</i> Once again about Pragas	427

A Z E R D Ő

az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkesztő: dr. Keresztesi Béla. A szerkesztőség címe: Budapest II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: 1277 Budapest, Pf. 17. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai, előfizethető még a Posta Központi Hírlap Iroda (1900 Budapest, József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 60,— Ft, egyes szám ára: 5,— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Könyv- és Hírlap Kúkereskedelmi Vállalat (II—1389 Budapest, Pf. 149), az évi előfizetés ára: 7\$.

5007 Révai Nyomda, Budapest — F.v.: Pováry Jenő

Index: 25 208

A fahasználat fejlesztésének időszerű tervezési és szervezési kérdései

Az Egyesület Erdőhasználati Szakosztálya és a Műszaki Fejlesztési Bizottság júniusban együttes ülésen tárgyalta a fahasználat fejlesztésének időszerű tervezési és szervezési kérdéseit. Az egyes részleteket külön-külön előadások fejtették ki, majd a vita után a két egyesületi részleg kialakította közös állásfoglalását a kérdésben.

A főbb megnyilatkozásokat a következőkben bocsátjuk az Egyesület nyilvánossága elé.

HORVÁTH LAJOS, a Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombinát vezérigazgató-helyettese: **A fahasználat-tervezés és -szervezés ökonómiai jelentősége**

A fahasználat gazdasági jelentőségét egyrészt az erdőgazdaságok teljes tevékenységén belüli magas aránya, a kapcsolódó ágazatokra gyakorolt erőteljes hatása, másrészt a nyersanyagellátási funkciója határozza meg. FAGOK adatok szerint a termelési érték 40%-át itt állítjuk elő, s ez 70%-a a fafeldolgozás termelési értékének. Az ágazat jövedelmezősége, az elsődleges fafeldolgozás fejlesztésének eredményessége elsősorban attól függ, hogy a fahasználat a nyersanyagellátás területén a jövőben megnövekedett feladatainak eleget tesz-e?

A fahasználati tevékenységünk mai elégtelensége, alacsony műszaki színvonal, gyenge szervezethez viszonyított közismert. Erre utal, hogy az elmúlt évben országosan 100 000 m³-rel kevesebb fát termeltünk ki a tervezettnél és a legkisebb időjárási rendellenesség is súlyos szállítási zavarokat okoz (vállalatunk esetében a forgácsfa szállításának lemaradása 1973-ban 7000 ürm, 1974-ben 28 000 ürm volt).

A tervezésnek, szervezésnek jelentősége mind a jelenlegi szűkös ellátottság mellett, mind a jövőben az eszközök várható magas értéke miatt nagy, s különösen a következő főbb területekre kell, hogy kiterjedjen:

- a fakitermelések szerkezetére,
- a fakitermelések választékösszetételére,
- az ezekkel összhangban levő munkarendszerre.

Fakitermelésünk *jelenlegi szerkezete* ellentmondásos a technológiai fejlődésével. A véghasználat aránya országosan 70%, gazdaságunkban pedig csak 59%. Esetünkben az 1970. évi 65%-os arány elsősorban „külső hatások” következtében a 60-as évek végére jellemző összetételre esett vissza. Amíg az utolsó négy évben a véghasználatok abszolút értéke alig változott, addig a gyéritéseké 20%-kal növekedett. Ez azt jelenti, hogy a fakitermelés volumennövekedése teljes egészében a nagyon alacsony termelékenységű, nehezen gépesíthető, szervezhető előhasználatokból adódott. A rohamosan csökkenő fakitermelő munkaerő 65%-ának éves munkaidejét a 41%-ot kitevő előhasználatok kötik le. Ez az irányzat teljesen ellentétes a IV. ötéves terv irányelveivel, amely szerint a tervciklus alatt a fakitermelési növekménynek kizárólag a véghasználatokból kell kikerülnie.

Milyen tényezők idézik ezt elő?

— Az üzemtervek a tervezés időpontjában időszerű erdőnevelési és gazdaságpolitikai megfontolásokat konzerválják akkor, amikor a mai gyors fejlődés mellett a technikai és gazdasági ismeretek aktualitásának „felezési ideje” 10 év.

— Tisztázatlanok a fatermesztési célok és ennek következtében az erdőnevelési elvek nincsenek összhangban az ipari hasznosítás igényével, és ugyanakkor azokat differenciálatlanul alkalmazzuk. Nem vesszük figyelembe a fafeldolgozás visszahatását az erdőgazdálkodásra, még egy-egy kialakult faipari bázis gravitációs területén sem. Indoklásul csak a növedéfköszítő gyérítéseink korosztálymegoszlását hozom fel: 40—60 éves állományokban történik 47⁰/₀-a, 61 év felettiekben pedig 53⁰/₀-a.

— A munkaszervezést teljesen alárendeljük az erdőnevelésnek. Elveket érvényesítünk anélkül, hogy azoknak a munkaszervezésre és gépesíthetőségre gyakorolt hatását tekintetbe vennénk.

Részben a rossz termelési szerkezettel van összefüggésben a termelési apadék növekedése is. Az öt legnagyobb termelési apadékat produkáló gazdaságban a véghasználat aránya lényegesen az országos átlag alatt van. A fakitermelés kedvezőtlen szerkezetének hatását a térbeli tagozódás még csak fokozza. Vágásterületeink koncentrációja 1969- és 1973-ban:

Év	Véghasználat	Gyérítés	Összesen
1969.	141 db 750 m ³ /db	302 db 250 m ³ /db	443 db 410 m ³ /db
1973.	94 db 1470 m ³ /db	335 db 260 m ³ /db	429 db 530 m ³ /db

Amint látható, öt év erőfeszítéseinek véghasználati eredményét a gyérítések „felemésztették” és összességében alig van fejlődés. A munkahelyek nagyságrend szerinti szóródása az 1973. évben:

Véghasználatok	300 m ³ alatti	301—400 m ³	401—500 m ³
Munkahely, % ..	19	6	5 = 30%
Fatömeg, %	2	2	2 = 6%

Gyérítés	300 m ³ alatti	301—500 m ³	501—1000 m ³	1000 m ³ feletti
Munkahely, %	78	10	10	2
Fatömeg, %	39	19	33	9

Úgy vélem ezek az arányok jól utalnak a régi erdőrendezési gyakorlatnak ma is erősen érvényesülő hatására.

A szerkezethez hasonlóan kedvezőtlen a választékösszetételünk is:

Év	Hosszú (2 m feletti)	Közép (1—2 m közötti)	Rövid (1 m-es sa- rangolt)
	választékok aránya: %		
1969.	22	17	61
1973.	20	15	65

Ha meggondoljuk, hogy a közepes hosszúságú választékok zöme közelebb esik az 1 m-hez, mint a 2 m-hez, akkor megállapíthatjuk, hogy a kitermelt vas-tagfának mintegy 80%-a 1 m-es. Erdeink fő választéka nem a fűrészipari hengeres fa, hanem a sarangolt választék, amely a ma ismert valamennyi munkarendszerben magas munkaigényt jelent, még az aránylag erőteljesebben gépesített anyagmozgatás és rakodás területén is. A sarangolt választékok darabolása és közelítése igényli a fakitermelés élőmunka szükségletének 60—70%-át. Ezt az eddigi technológiai fejlesztéseknél nem vettük figyelembe.

Itt szeretnék utalni arra, hogy a fakitermelési technológia váltása sem műszakilag, sem gazdaságilag nem oldható meg az elsődleges faipartól elkülönítve. Erdeink fatömegarányosan elsősorban a papír-, farost- és forgácsiparnak termelnek nyersanyagot. Ezeknek az iparágaknak olyan irányban kell fejlődni, hogy az alapanyagot részben hosszú méretben, részben ömlesztett állapotban is (erdei aprítékként) tudják fogadni. A fa ipari feldolgozásának már a vágásterületen kell megkezdődnie. A fahasználat gépesítése alapvetően szinttartó beruházás. A mai szerves összetételünk mellett minden 1%-os munkaerőcsökkenést 5—6%-os gépi eszköznöveléssel tudunk kivédeni. Ehhez az eszközigényhez az érvényes hitelpolitikai irányelvek mellett a fedezetet az ágazat önmaga nem képes előteremteni. Ezt a feladatot a nyersanyagtermelés és a feldolgozás együtt tudja csak megoldani, hozzákapcsolva mind az erdei, mind a faipari hulladék hasznosítását is. Le kell mondanunk arról a törekvésről, hogy a fahasznosítás értékképző folyamata elkülönüljön a fatermesztés és feldolgozás területére.

A tervezés-szervezés harmadik fő szempontja a *munkarendszer*, amely szoros összefüggésben van az előzőkben tárgyaltakkal, sőt az ipari feldolgozás technológiai színvonalával is. Ma a szakemberek túlnyomó többsége a hosszúfás munkarendszer valamelyik változatát tartja a fahasználat élőmunka termelékenységé megduplázására az egyetlen megoldásnak. Az elmúlt években óriási szellemi energiát és jelentős anyagiakat fordítottunk erre a célra. Valljuk be, kevés eredménnyel, vagy legalábbis nem annyival, amennyi a következő öt éves terv feladatainak ellátásához kiindulási alapnak elég.

Az eddigi eredmények mind a munkarendszer arányát, mind jövedelmezőségi és termelékenységi hatását illetően alacsonyak. Vállalatunkban a hosszúfás rendszer aránya négy év alatt 8%-ról csak 22%-ra növekedett. Megítélésem szerint ennek két alapvető oka van: egyik a technológiai kapcsolat hiánya az elsődleges fafeldolgozással, másik a választékösszetétel figyelmen kívül hagyása.

Az eddig megvalósult manipuláló rakodók a fűrészipari hengeres fára koncentráltak, amely mind tömegét, mind élőmunka igényét illetően a legkisebb jelentőségű választékcsoporthoz tartoznak. A munkaigény a fa koronájában, a vékony állományokban van és nem a méretesebb véghasználatok törzsrészeiben. Valamennyi technológiai változatban megoldatlan a termelékeny darabolás és a rövid választékok termelése belső anyagmozgatása, készletezése.

A fahasználat tervezési és szervezési problémáinak megoldását nehezíti az a tény, hogy e feladatok ellátásának jelenlegi szervezetünkben nincs szakavatott, gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező gazdája. A mai vágástervezés és még kevésbé a végrehajtás szervezése — tisztelet a kivételnek — nincs összhangban a mai igényekkel. Az előbbire az erdészetek szervezete, az utóbbira a magára hagyott erdész nem képes.

DR. SZÁSZ TIBOR, az ERTI Gazdaságtani és Munkatani Főosztályának vezetője: **A fahasználat korszerű szervezését segítő tervezési módszerek**

A technikai színvonal fejlesztése a fahasználatok végrehajtásában a szervezetség fokozását követeli. A szervezetségben jelentkező hiányosságok annál kedvezőtlenebbül befolyásolják az optimálishoz viszonyított termelékenységet és önköltséget, minél drágább, korszerűbb gépekről, és minél több műveletet, munkafolyamatot egyesítő komplex termelési folyamatról van szó?!

A szervezési színvonal emelésének, a szervezési hiányosságok kiküszöbölésének az alapja az objektív adatokra épülő, reális terv. Ezért a technikai szint növelésének párosulnia kell a tervezési színvonal javításával és a tervezéshez felhasznált adatok megbízhatóságának fokozásával.

A fahasználatok végrehajtását előkészítő tervezés több fázisra tagozódik:

I. Távlati tervek (minimum 20 évre):

1. Fafajonkénti fatömeg, méretcsoport alapján választék keretterv és a munkahelyek — technológiát meghatározó jellemzőinek a megoszlása erdészeti bontásban.
2. Technológia és technika fejlesztési tervkoncepciók.
3. Munkaerőterv szakképzettség szerinti megoszlásban.
4. Erdőfeltárási alapterv.

II. Középtávú tervek (a soron következő két ötéves tervciklusra)

1. Globális fatömeg és választékterv 2×5 évre erdészetenkénti bontásban.
2. Technológiák szerinti megoszlási terv erdészetenként.
3. Fatömeg és választékterv évenként, erdészetenként figyelemmel a munkahely koncentrálására. (Vágásbesorolási előterv.)
4. Feltárási terv.
5. Gépberuházási terv.
6. Munkaerő terv.
7. Pénzügyi terv.

III. Éves operatív tervek

1. Erdészetenkénti vágásbesorolási terv az ötéves munkahelykoncentrálási terv alapján.
2. Erdőgazdasági fatömeg- és választékterv erdészetenkénti bontásban.
3. Erdészetenkénti vágásütemezési terv.
4. Vágásszervezési terv (vágásonként).
5. Gépfelhasználási terv erdészetenként, vágásonként.
6. Munkaerőterv erdészetenként, vágásonként.
7. Pénzügyi terv erdészetenként, vágásonként.

A reális tervek alapja az erdőrésztetekre vonatkozó, korszerű, gépi adatfeldolgozásba vihető megbízható információ. Az információkat a tervekhez két forrásból kell biztosítanunk. Egyrészt az erdőrendezéségetől, másrészt az erdészetek helyszíni adatfelvételéből.

Az erdőrendezősek információ-szolgáltatása az üzemterveken keresztül valósul meg. Az üzemtervek adatszolgáltatása terén az utóbbi időben öröndetes fejlődés indult meg. Különösen nagy a jelentősége a gépi termelést segítő, erdő-részletekre jellemző paraméterek felvételezésének, valamint az adatok gépi úton történő aktualizálását megoldó műszaki erdőleltárszerű nyilvántartási formának. Általában további fejlesztési követelményként jelölhető az, hogy az erdő-részletekre vonatkozó minden olyan adatot célszerű a műszaki erdőleltárban rögzíteni, amelyik a hosszú, a középtávú és az éves operatív tervek erdőgazdasági és erdészeti szintű elkészítéséhez nélkülözhetetlenek.

Ezek a fahasználatot érintő adatok az alábbiak:

Erdőgazdaság; Erdészet; Községhatár, tag, erdőrészlet; üzemterv-készítés időpontja; fatömeget jellemző adatok: fafaj szerint a fatermési osztály, a kor, az átlagos $d_{1,3}$, a $d_{4,3}$ terjedelem, a magasság, a bttó m^3 , a minőség, az alkalmazott fatermési tábla, a fatömeg, az átmérővastagodás és a magasság aktualizáláshoz használandó tényezőkkel; az erdőrészlet nagysága; az erdőrészlet-közelítési technológiát meghatározó lejtfoka, talajminősége terület szerinti megoszlásban; a hálózat jellemzői (soros; szabálytalan; sor- és tőtávolság).

Az erdészet által begyűjtendő adatok a munkahelyi szervezést megalapozó vágásszervezési tervekhez szükségesek. Ezek az adatok az alábbiak: koronahányad; terpeszség, használati mód; aljnövényzet; a fák kihajlási iránya; a törzsfelület ágassága; átlagos közelítési távolság; a csatlakozó földút hossza; a földút minősége; a földút lejtése; helyi megfigyelés a kedvezőtlen időjárási ciklusokra, azok hatására a földutak állapotára; vázrajz, amelyik tartalmazza a különböző közelítési technológiákat igénylő területek határvonalait, a meglévő vágástéri utakat és közelítő nyomokat, a kiszállító úthoz csatlakozás helyét, a kiszállítási irányát és az égtáj szerinti tájolást.

A reális tervezés nélkülözhetetlen követelményeként jelentkezik az, hogy az üzemtervek és a népgazdasági ötéves tervciklusok kezdő- és befejező éve közötti eltérést áthidaljuk. Ennek járható útként kínálkozik az a lehetőség, hogy az erdőrendezősek az erdőgazdaságok részére — a műszaki erdőleltárakatok alapján — a soron következő két ötéves tervciklusra erdőrendezési utasítást adnak ki. Az első ciklusra erdőrészletenkénti részletes, a másodikra ugyancsak erdőrészletekre megadott bontásban, de előtervszerűen kellene az erdőrendezési utasítást elkészíteni. Az utasítás tartalmazná erdőrészletenkénti felsorolásban az esetleges kötelező és tiltó előírásokat, valamint az erdőgazdaság döntésétől függően vágásra sorolható erdőrészleteket. Az utóbbiakban levő fatömegnek kb. 25%-kal többnek kellene lennie a vágásra engedélyezetttnél.

A munkahely-koncentráció elősegítése érdekében megfontolás tárgyává kellene tenni azt, hogy a vágható fatömeggel, annak fafaj szerinti, — és erdészetenkénti megoszlásával ötéves népgazdasági tervciklusonként történjen az elszámolás.

Természetesen a távlati népgazdasági érdekeket szolgáló kötelező, és tiltó előírásokból származó esetleges vállalati többletkiadásokat költségvetésből kellene fedezni. Ugyanakkor az ötéves tervciklusra fellazított elszámolási lehetőségnek fokozott erdőfelügyelési ellenőrzéssel és szabálytalanság esetében hatékony büntető szankciókkal kellene párosulnia.

Ezek előrebocsátása után vázlatosan tekintsük át az ismertetett tervek célját és tartalmát.

I. A távlati tervek 20 évre meghatározzák az adott erdőgazdaság gazdálkodási célját, feltárják a várható lehetőségeket és felvázolják a fejlesztés irányát.

1. A fafajonkénti fatömeg és méretcsoport alapján összeállított választék keret-

terv és munkahelyi jellemzők megoszlása erdészeti bontásban — gépi adatfeldolgozással — a műszaki erdőleltárakat aktualizálásával azokat az alapinformációkat adja, amelyek szükségesek a fahasználat és a fafeldolgozás távlati fejlesztési koncepciójának a kialakításához.

2. A technológia és technika fejlesztési tervkoncepció az előző pontban ismertetett tervadatok alapján meghatározza erdőgazdasági, ahol szükséges erdészetenkénti bontásban a fahasználat és a fafeldolgozás műszaki fejlesztési irányát és ütemezi a megvalósításhoz szükséges beruházásokat.
3. A munkaerő-terv meghatározza a technológiai és technikai fejlesztést lehetővé tevő szakember-szükségletet és a képzés ütemtervét.
4. Az erdőfeltárási alapterv tartalmazza a kitermelhető fatömeg mozgatását lehetővé tevő úthálózatot, annak műszaki jellemzőit, a megvalósítás ütemtervét, figyelemmel a technológiai és a technikai fejlesztési tervekre.

II. *A középtávú tervek* a két soron következő ötéves tervciklusra határozzák meg a távlati terv megvalósítását szolgáló feladatokat. Az első tervciklusra részletes, a másodikra vázlattervszerűen kerülnek összeállításra. Kidolgozásukhoz az erdőrendezési utasítás és a gépi adatfeldolgozásba vont műszaki erdőleltár- adatok szolgáltatók az információt.

1. A globális fatömeg és választékterv az erdőgazdaságra erdészetenkénti bontásban adja a két tervciklusban kitermelhető fatömeget.
2. A technológiák szerinti megoszlási terv feltárja, hogy a két tervciklusban termelhető fatömeget és választékokat a munkahelyi jellemzők függvényében erdészetenként milyen technológiával termelhetjük ki a leggazdaságosabban.
3. A fatömeg és választékterv évekre és erdészetekre történő elkészítésekor olyan optimalizáló tevékenységet kell végrehajtani, amelyik biztosítja, hogy a választékokból kapott árbevétel és a saját feldolgozó üzembe kerülő fatömeg fajaj-, méret- és minőség szerinti megoszlása közel azonos legyen, ugyancsak ne legyen különbség az egyes években a különböző technológiákkal termelhető fatömege között, végül, hogy a vágásterületek évente erdészetenként egy-, legfeljebb kétgravitációs egységben koncentrálódjanak. Ehhez erdő-részletekig menő vágásbesorolási vázlattervet kell készíteni.
4. A feltárási terv részletezi a két tervciklusban folytatandó zavartalan szállítást biztosító feltárási tevékenység ütemtervét és a szükséges műszaki intézkedéseket.
5. A gépberuházási terv éves ütemezésben tartalmazza a különböző technológiákra jutó fatömeg ismeretében a szükséges gépek típusát, számát a beruházás ütemtervét és a beszerzéshez szükséges évenkénti pénzkeretet.
6. A munkaerőterv meghatározza az évenként szükséges dolgozó létszámot, a technológiának és technikának megfelelő szakképzettség szerinti megoszlásban. Tartalmazza továbbá azokat a szükséges intézkedéseket időrendi ütemezésben, amelyek a munkások toborzására és képzésére vonatkoznak.
7. A pénzügyi terv évenkénti ütemezésben tárgyalja a fahasználat végrehajtásához szükséges beruházási, munkabér, anyag, energia és egyéb költségek összegét. A változó árak miatt ezek kidolgozásakor elsősorban a szerkezeti és az évek közötti arányokra kell figyelemmel lenni.

III. *Az éves operatív tervek* a középtávú tervek alapján a következő évre készülnek és az éves termelési feladatok optimális végrehajtását alapozzák meg. Az operatív tervek mindig a munkahelyek aktualizált konkrét adataiból indulnak ki.

1. Az erdészetenkénti vágásbesorolási terv mindig az ötéves vágáskoncentrálási terv alapján készül, mert az figyelembe vette a gépek egyenletes leterhelését biztosító technológiai megoszlást, a választékok évente azonos volumenét. Kisebb változtatásokat a rendkívüli értékesítési feladatok vagy az erdőművelési követelmények indokolhatnak.
2. Az erdőgazdasági fatömeg és választékterv erdészetenkénti bontásban az egyes erdőrészeket jellemző jellemző adatok alapján, az erdészet és az erdőgazdaság illetékesei között lefolytatott egyeztető tárgyalásokon kerül kialakításra. A fatömeg-adatokat az aktualizált műszaki erdőleltár szolgáltatja. A választékterv a törzseloslás típus szerinti méretcsoport-megoszlás alapján készül.
3. Az erdészetenkénti vágásütemezési terv kialakítására csak erdőgazdasági koordinálással kerülhet sor. Figyelemmel kell lenni az értékesítési igényekre és arra, hogy a dolgozók és gépek egész éves egyenletes leterheltsége biztosított legyen. Az ütemterv készítésekor az utak minőségétől és az évszaktól függően megfelelő biztonsággal kell eljárni.
4. A vágásszervezési terv vágásonként készül. A vágásszervezési terv tartalmazza azokat az adatokat és szervezési intézkedéseket, amelyek szükségesek a termelés optimális végrehajtásához és a hatékony ellenőrzéshez. Ezek az alábbiak: a kitermelésre kerülő nettó fatömeg fafajonként, választékonként; A munkahelyet jellemző paraméterek (használati mód, hálózat, $d_{1,3}$, H, koronahányad, terpeszség, törzsfelület, aljnövényzet m^3/ha , a fák kihajlási iránya, erdőrésszel nagysága, az erdőrésszel lejtőfoka, a talaj minősége, az átlagos közelítési távolság, az erdőrésszelhez csatlakozó földút hossza, a földút maximális lejtése, a földút minősége és a kedvezőtlen időjárás hatása a földút állapotára, a kitermelés terv szerinti kezdete, a kitermelés megkezdésének tényleges időpontja, a kitermelés normák alapján tervezett befejezésének és a tényleges befejezésnek az időpontja, napi munkaidő órától-óráig; A kitermelésre tervezett munkanapok száma, a kitermelésre fordított munkanapok száma, az alkalmazásra tervezett munkaszervezet, műveletenkénti részletezéssel, műveletenkénti normaidők, a termelés ütemét meghatározó gép, a munkacapat létszáma, az egyes dolgozók műszakon belüli beosztása, a tervezett napi teljesítmény, a ténylegesen elért teljesítmény, a műveletenkénti forintosító tényező, $1 m^3$ tervezett és tényleges költsége, a vágásvezető szervezési feladatai, az információszolgáltatás rendje, a termelés zavartalan menetét biztosító intézkedések, a termelési körülmények megváltozása esetében szükséges tennivalók, a vágásterület vázrajza, térbeli beosztása, rendkívüli balesetelhárítási intézkedések.
5. A gépfelhasználási tervet erdészetenként és vágásonként kell összeállítani. Különösen figyelemmel kell lenni azokra a gépekre, amelyek több erdészet termelési feladatát látják el.
6. A vágásonként és erdészetenként felépített munkaerőterv teszi lehetővé a hiány felmérését és a megfelelő időben foganatosítandó intézkedéseket és az esetleg jelentkező felesleges kapacitásnak az átirányítását a hiánnyal küszködő munkaterületekre.
7. A reális pénzügyi terv vágásonként és erdészetenként alapozza meg a termelés közbeni hatékony ellenőrzést és az esetleges szervezési hibák kiküszöbölését.

A teljesség kedvéért megemlítem, hogy mindhárom típusú tervek készítésekor el kell készíteni a szociális létesítmények és szolgáltatások terveiben a fahasználatra eső részt is.

Záró gondolatként szükségesnek tartom megjegyezni azt, hogy az üzem és munkaszervezés javításának elengedhetetlen alapkövetelménye a reális terv. A fahasználatban a termelés közben jelentkező hibák és okaik csak a tervekhez viszonyítva tárhatók fel. Meg kell jegyezni azt is, hogy a szervezés javítását csak az egész területet átfogó komplex munkával valósíthatjuk meg. Az egyes részterületek szervezésének egymástól elkülönített javítása nem vezet eredményre. Éppen ezért a tervezés javításától is csak akkor várhatunk eredményt, ha a tervek a távlati tervektől az éves operatív tervek minden részletéig egymáshoz szorosan kapcsolódó zárt rendszert képeznek.

BONCZ TIBOR, az ERDŐTERV Távlati Tervezési és Környezetvédelmi Osztályának vezetője: **A fejlesztési kerettervek és az ötéves fahasználati tervezés tapasztalatai**

A gazdaságosabb termelés, a termelékenység fokozása végett az erdőgazdálkodásban és ezen belül különösképpen a fahasználatban megfelelő tartalmú távlati, középtávú, illetve éves tervekre van szükség. A fahasználat területén a korszerű terveknek előre meg kell határozniok:

- a termelési feladatokat, az adott munkahelyi körülményekkel,
- az egyes munkaműveletek, munkafolyamatok optimális rendszerét,
- a meghatározott munkamódszereknek megfelelő munkaeszközöket és a szükséges munkaerőt.

Ilyen jellegű és tartalmú tervekkel nem rendelkezünk. A jelenlegi üzemtervek állománygazdálkodási tervek, melyek legfeljebb kiindulási alapul szolgálhatnak a fahasználati tervezéshez, az egyes erdőgazdaságok által készített különböző rendszerű és tartalmú fahasználati tervek pedig nem fogják tudni kiélegetni ezen tervekkel szemben támasztott megnövekedett igényeket.

A hatékonyabb távlati tervezést szolgálják az ERDŐTERV Fejlesztési Osztálya által 1969 óta készülő ún. „Feltárási és fejlesztési kerettervek”. A tervben erdőrészeletekre s azon belül fafajokra épített 10 éves erdőgazdasági szintű fakitermelési terv kerül összeállításra a feltáráshálózat szükséges bővítésének egyidejű megjelölésével. A fakitermelési terv és az erdészetek, valamint az erdőgazdaság egész területére lejtők kategóriák szerint összegezett terület és fatömegadatok, kiegészülve a feltárási viszonyok ismeretével, lehetővé teszik 10 éves időszakra a faanyagmozgatás-, faanyagfelkészítés- és fafeldolgozás-fejlesztés megalapozott célkitűzéseinek a megfogalmazását.

A tízéves vagy hosszabb időszakra szóló fejlesztési kerettervek mellett azonban olyan rövidebb időszakra szóló, átfogó fahasználati tervekre is szükség van, amelyek az egyes erdőrészeletekre vonatkozóan konkrétan meghatározott, munkarendszerekbe foglalt fakitermelési-faanyagmozgatási feladatokra, munkaműveletekre, munkafolyamatokra épülnek fel. Így került sor az *ötéves fahasználati tervezés* metodikájának kidolgozására, melyben az ERDŐTERV Fejlesztési Osztályán kívül a Mátrai EFAG, a Gyöngyössolyosi Erdészet és a volt Erdő- és Fagazdasági Egyesülés is részt vett.

A kialakított terv erdőrészeletenként tételesen megtervezi a feladatokat a döntéstől egészen a felvételhelyre történő szállításig. Az előkészítő munka során meghatározásra kerül az adott ötéves időszakban erdőgazdasági szinten, majd erdészetenkénti bontásban a kitermelendő fatömeg, ezen felül a véghasználatgyerítés fatömegaránya és a fafajarányok. A tervezéshez központi irányelveket kell kidolgozni a tervidőszak alatt alkalmazandó fakitermelési rendszerekre, az anyagmozgatási eszközökre, feltárási lehetőségekre, választék-tervezésre vonatkozóan és ugyancsak központilag kell megjelölni a jövőbeni szállítási célrakodókat, fafeldolgozó helyeket.

Ezen alapadatok és irányelvek ismeretében indulhat meg a részletes tervezés. A fatömeg-keretszámok alapján kerülnek kijelölésre erdészetenként az öt év alatt használatra érintendő erdőrészek éves bontásban. A besoroláskor a vágásérettségi viszonyok, gyéritési szükségességek és az egyes évek fakitermelésének egyenletessége mellett, figyelembe kell venni a termelési helyek lehetséges koncentrálását és a feltárás gazdaságosságát. Ezután kerül sor a fakitermelés, faanyagmozgatás erdőrészetenkénti megtervezésére és egyéb, a term. ü. ö. szállításánál szükséges adatok rögzítésére. Az erre a célra szolgáló ún. „M” lapok kitöltését az egyes erdészetek szakemberei végzik a központi irányelveknek megfelelően, az üzemtervek, az esetleg rendelkezésre álló fejlesztési keret-tervek adataiból kiindulva és helyi ismeretek, külső bejárás alapján.

A lapok kitöltése és ellenőrzése után az adatok *lyukkártyákra* kerülnek. Ugyancsak lyukkártyákra kerülnek a további tervezéshez szükséges segédadatokként: a fafajonkénti vékonyfaszázalék, az állomány átlagfákra vonatkozó fatömeg-adatok, továbbá a méretcsoportok állomány-átlagátmérő és minőség szerinti kihozatali százaléka. A lyukkártyák gépi program alapján ellenőrzésen mennek át és javított adatai *mágnesszalagra* kerülnek. A mágnesszalagról, kidolgozott programok alapján gép számítja ki és írja a fahasználati terv egyes munkarészeit.

Elsőnek a *fahasználati alaplista* készül el. Ez az erdőgazdaság tulajdonképpeni öt éves fahasználati terve, amely tartalmazza:

- az erdőrészlet adatait
(a terület, élőfakészlet, átlagos törzstávolság, törzszám stb.);
- a tervezett fakitermelés adatait
(fafajonkénti összes bruttó fatömeg, bruttó kéregbeni vastagfa m^3 , vékonyfa + termelési apadék, átlagmagasság, átlagátmérő, átlagfa fatömege, az átlagfa vastag törzs-fájának hossza és fatömege, összes vastag törzsfatömege);
- a tervezett anyagmozgatás adatait
(előközéltetés fatömege, közéltetés távolsága, eszköze és módja fatömegadatokkal, a darabolás helye, szállítás földúton és kőpályás úton a szállítási távolságokkal és a mozgatóndó fatömegekkel, választék és hosszú fa bontásban, a javasolt jármű megjelölésével, a fatömeg célrakodók szerinti megoszlása, felterhelés halmozási tényezője).

Az alaplista ezen kívül megadja évekre és az öt évre összegezetten a használat alá vonandó terület és élőfakészlet, a kitermelendő összes bruttó fatömeg, bruttó vastagfa, vékonyfa + termelési apadék, vastag törzs-fatömeg adatait és mindezt erdészetenként és az egész erdőgazdaság területére együttesen.

A fahasználati alaplistán kiírt adatok, tényezők közti összefüggéseket, kapcsolódásokat szemléltetik az ugyancsak gépi úton kiírt összegező táblák. Ezek a táblák az adatokat évenkénti csoportosításban és az öt évre összesen, az egyes erdészetekre és az erdőgazdaság egész területére adják meg. A táblák a fakitermelés, faanyagmozgatás és erdőművelés vonatkozásában 16 féle változatban kerülnek kidolgozásra.

Az alaplista és az összegező táblák alapján szöveges értékelés készül, amely egyrészt a meglévő helyzetet és körülményeket foglalja össze, másrészt elemzi és értékeli a lista és a táblák adatait, végül mindezek alapján megfogalmazza a konkrét fejlesztési, beruházási feladatokat (útépítés, szükséges gépállomány stb.), javaslatot tesz az üzem- és munkaszervezés vonalán célszerű intézkedésekre.

Az ismertetett tervezési metodika alapján összeállított öt éves fahasználati tervet értékelve az alábbiakat kell kiemelnünk.

Már önmagában is nagy jelentőségű az a tény, hogy a terv a fahasználati listában rögzíti az erdőgazdaság öt éves fakitermelési feladatát erdőrésztlet mélységben, területileg, mennyiségileg, használati mód és fajaj bontásban. A terv legnagyobb előnye azonban az, hogy *a termelés mennyiségi értékein túlmenően, konkrét adatokra támaszkodva, választ ad a termelés mivel és hogyan kérdéseire* is. Így egyrészt megfelelő adatokat szolgáltat a gépparknak a feltárolóhálózattal és rakodórendszerrel összhangban végrehajtandó fejlesztéséhez, másrészt kiinduló bázisa lehet a megalapozott munkaszervezésnek.

A terv további jelentősége fahasználati szempontból, hogy az erdészetenként összegezett adatok objektív képet nyújtanak az erdőgazdaság vezetői számára az egyes üzemegek öt éves feladatairól, nehézségeiről is. Ez fontos az erdészetek munkájának tárgyilagos értékeléséhez és az üzemszervezés terén szükséges intézkedések időbeni megtételéhez. A terv a fajaj-, méret-, minőség-, mennyiség-adatokkal *hasznos támpontokat nyújt a fafeldolgozó üzemnek a várható alapanyagellátására*, az esetleg szükséges fejlesztés felméréséhez.

Az erdőművelés összegezett adatai megadják a tervezett fahasználat következtében jelentkező *erdősítési feladatokat* (az esetleges erdősítési lemaradásokat is) és az erdősítés fő fajájának megjelölésével tájékoztatnak a *csemeteszükségletéről*. A táblák összegezett sorai mindezekon kívül alapul szolgálhatnak a várható *élőmunka-szükségletre*, az elérhető *termelési értékre* és *önköltségre* vonatkozó becslések elvégzésére is. A listák részletes adatai pedig lehetővé teszik ezeknek az értékeknek erdőrésztletenkénti pontosabb kiszámítását.

A terv rendkívül bő adathalmazának és az azok közötti összefüggéseknek sokrétű kimutatása csak a gépi adatfeldolgozás segítségével lehetséges, a klasszikus feldolgozási módszerekkel ez sem időben, sem gazdaságosan nem biztosítható. A gazdaságosabb termelés, a termelékenység fokozása érdekében mondhatni nélkülözhetetlen adatokat, összefüggéseket szolgáltató metodika alkalmazása azonban csak akkor vezethet megfelelő eredményre, ha

- az egész tervezői munka az erdőgazdaság által központilag irányított;
- az „M” lapok kitöltése, a tervezés megfelelő szakmai színvonalon történik.

A nagy lehetőségeket biztosító korszerű adatfeldolgozási technika alkalmazása a metodikában hiábavaló, ha a tervezés nem egységes szemléletben történik és ha a feldolgozandó adatok pontossága nem éri el a szükséges szintet, illetve rendszerezésük hibás.

FÖLDES SÁNDOR EMSZI, szervező: Az üzemterv jelentősége a fahasználati tervezésben

A termelő szervezetek működésének szabályozottnak kell lennie, hogy az erőforrások felhasználását, a folyamatban történő változásokat, a termékkibocsátást a célkitűzéseknek megfelelően irányítsa. A végrehajtási és irányítási tevékenységet a szervezeti felépítéstől és a szabályozottságtól függetlenül nem szemlélhetjük.

A célszerű szervezethez és szabályozottsághoz biztosítására irányuló szervezési munkám során a rendszerszemléletű szervezési módszerekben láttam a megoldásokat. Ezeket kötött sorrendű szervezési tevékenységgel alkothatjuk meg:

- első a célkitűzés, utána
- a szervezés módozatait meghatározó politika,
- a feladat megállapítása,
- a jövő termelési folyamatának ismerete,
- a reálszférán épülő irányítási szféra egyes funkciói,

- a funkciókra szervezet kialakítása,
- átfogó szabályozások.

A kötött sorrendű szervezési tevékenység olyan több lépcsős követelmény, amelyet mint egészet, összefüggőt kell szemlélni és abból az egyes részeket, összefüggéseket figyelembe véve levezetni. Minden tevékenységet alapjaira épülően, összefüggéseiben kell meghatározni. A következőkben egyik manuálisan végzett feladatmegállapító eljárást ismertetem.

Az Ipolyvidéki EFAG két erdészeténél 10 éves időszakra (két ötéves tervciklusra) elkészült a véghasználatok és a gyérítések kiírása, valamint üzemtervi térképeken azok ábrázolása a növedékesített fatömeeggel együtt. Így egy-egy erdészetre vizuálisan jelentkezett a lehetséges feladathalmaz. Nem várt összefüggéseket ismertünk fel. Többek között azt, hogy elődeink nagyon jó üzemszervezést végeztek: a véghasználatokban és gyérítésekben a koncentráció lehetőségeit határozottan fel lehet ismerni.

Ez egyébként a lényege ennek a munkaigényes feldolgozásnak: az egészből kiindulva, azt áttekintve a lehetséges koncentrációt megtervezni, a koncentrációra a munkahelyeket kijelölni. Ezzel újabb alapokat raktunk le az üzemszervezéshez. A koncentrált feladatokkal rendelkező munkahelyeken a teljes termelési folyamat tervezése során már termelési rendszereket alkalmazhatunk. Nem merészség ez az állítás. A feladat-feltárás birtokában a teljes termelési folyamat variánsainak mérlegetelése során a helyi körülmények és adottságok figyelembevételével a rendelkezésre álló eszközöket célszerűen tudjuk telepíteni és azok kihasználása magas színvonalú lesz. Olyan rendszert alkotunk, amely ugyan nem lesz látványos, de az egész folyamatra kiterjed és a magas kihasználás következtében rendkívül hatékony lesz.

A koncentrált eljárást nemcsak az üzemszervezés alapja, nemcsak a termelési rendszerszervezés lehetőségét rejti magában, hanem a fejlesztéshez szükséges adatokat, információt is szolgáltatja. Az út és rakodóépítési tervezéshez ismerni kell hosszú távon az adott létesítmény igénybevételi fokát.

Visszatérve az üzemi térképlapokhoz, amelyek legalább két ötéves tervciklus összes fahasználati munkálatait a hozamokkal együtt eltérő színezéssel ábrázoltuk, nem alkottam semmi újat. Az NSZK és az NDK üzemterveit így szerkesztik és így kerülnek kiadásra. Az NDK erdőrendezőse mintegy nyolc éve már ezt a gyakorlatot folytatja. Így nem lehet teljesen megalapozatlan az a követelmény, amelyet javasolok.

Az erdőgazdaságok feladata az előkészítésre korlátozódik, mert azt a hatalmas gyűjtő, elemző és értékelő munkát, amely egy ilyen térképlapban rejlik, készen kapja. Az NDK-ban az erdőgazdaságok tudományos és technikai előkészítő részlegekkel rendelkeznek, amelyek a feltétel-meghatározó és -biztosító munkákat végzik. Így a végrehajtás nem rögtönzés, és a hiányzó feltételek későn történő pótlása.

Több konkrét munka elvégzése során arra a tapasztalatra jutottam, hogy a javaslatot manuálisan, teljeskörűen elvégezni lehetetlen, olyan rabszolgamunka, amelyre mérnökeinket nem kárhoztathatjuk. Az a dicséretes munka, amelyet az Ipolyvidéki EFAG mérnökei végeztek addig szolgálhat mintának, amíg a módszer számítógépes megoldását általánosan nem tudjuk alkalmazni.

Javasolom, hogy az előadott és a már ismert *kutatási, tervezési, szervezési munkarészek szintetizálására egy szűk létszámú bizottság tegyen kísérletet. A bizottság állásfoglalását a FAGOK majd vegye figyelembe, valamint az egyzetes és a koncepció-alkotás nehéz munkáját vállalja magára.*

FADGYAS KÁLMÁN, az Erdőrendezés Egri Kirendeltségének vezetője: Fakitermelés tervezése az üzemtervekben és a gyakorlati végrehajtás

Az erdőrendezést, de a fakitermelés tervezését és szervezését is új feladatok elé állítja az erdőknek társadalmi igényre alapozott, egyre jobban kibontakozó több célú hasznosítása. Az ezzel érintett erdőterület igen jelentős nagyságú, mert nemcsak a védelmi, üdülési elsődleges rendeltetésű erdőkre terjednek ki korlátozások, hanem az ezeknél jóval nagyobb területű, elsődlegesen fatermesztési célú erdőkre is az üdülőterületeken, tájvédelmi körzetekben, nemzeti parkokban.

Nem jelentik ezen új feladatok a fatermelés jelentős csökkenését, a fakitermelési lehetőségek visszaesését. Ha sor kerül is a vágáskorok felemelésére egyes területeken és jellemzően nem oly mértékű, hogy a faanyag minőségi romlásával, értékének csökkenésével járna. Vigyáznunk kell azonban arra, hogy a vágáskorok emelését ne egyszerre, drasztikus beavatkozással hajtsuk végre, mert ez esetben valóban hirtelen és súlyosan csökkenne a fakitermelési lehetőség, de visszaütne az ilyen intézkedés a távolabbi jövőben, a véghasználatoknak rövid időszakra való koncentrálódásával is. A járható út: *a vágáskorok széthúzásával már most megteremteni az egyenletes, összetetrlődés nélküli használatok lehetőségét.*

Lényeges korlátozások a véghasználatok területi koncentrálását érik. Nem lehet ezeken a területeken nagy kiterjedésben egyszerre, vagy rövid időn belül sem tarvágást, sem végvágást végezni. Alkalmazkodnia kell a fakitermelési technológiának ehhez a követelményhez. Nem jelent ez túlzott elaprózást, egy-egy véghasználati vágás területen 1000—5000 m³ fatömegeggyel lehet számolni, figyelemmel arra, hogy fokozatos felújítás esetén nem egy időben kerül az egész állomány letermelésre. Hegyvidéki viszonyok között, bükkös állományokban, nagyobb területeken hosszabb időre (20—30 évre) elhúzott, egyenlőtlen bontáson alapuló felújítógátás, tölgyesekben aránylag kisebb területeken (10—15 ha) végzett ernyős felújítás a leginkább célra vezet mind a tájésztétika, mind a fakitermelés gazdaságosságának igényét figyelembe véve. A természetes felújítás követelménye nem mond ellent a gazdaságosságnak.

Az erdőrendezés klasszikus feladata a hozamszabályozás, a tartamosság biztosítása a fakitermelési lehetőségekben. Míg korábban elég volt a kitermelhető összes fatömeg figyelemmel kísérése, ma egyre több az igény: nemcsak a fatömeg, hanem a fafajösszetétel, a termelhető méretes iparifa, a véghasználat-előhasználat arány, a fakitermelések költségszintje, mind tartamos, sőt javuló tendenciájú kellene hogy legyen. Ezért az üzemtervekben a fahasználatok tervezésénél nagy körültekintéssel, sok igény és lehetőség mérlegelésével kell eljárni, a fokozatos fejlődést, az állományok értékének, hozamának növekedését is célul kell kitűzni.

Fahasználati szempontból a gyéritések és véghasználatok tervezése fontos. A kettő együttes összegéből a gyéritések fatömege 25—30%-ot tesz ki tartamosan, figyelembe véve a ritkább és erélyesebb belenyúlások miatt kieső előhasználati fatömeget. A nettó vastagfára vonatkoztatva ez az arány még kisebb, értékben pedig, vékonyabb méretei miatt, alig éri el a 15%-ot. A fahasználat vonatkozásában csak ennek a súlynak megfelelően kell és szabad értékelnünk a gyéritéseket. Fő céljuk továbbra is az állománynevelés, még a növedékfokozó, vastag gyéritéseknek is.

A véghasználati lehetőségek felújítási nehézségek miatti beszűkülése néha kelteténél nagyobb mértékben ráirányítja a fahasználók figyelmét a gyéritésekre. Ez indokolatlanul nagy fatömegek kivételére, a nevelési célok elhanyagolására és

különösen a növedékfokozó gyériteknel a legértékesebb, véghasználati fatömeg csökkentésére vezet. A gyéritek racionalizálásának sok hangoztatása után, ma már ideje felhívni a figyelmet a túlgyéritek káros következményeire is.

A *gyéritek tervezésénél* az üzemtervnek nevelési oldalról jól megfontolt, racionalis eljárásokra kell előírást adnia. Az erélyesebb belenyúlás, ritkább visszaterés jó néhány erdőrézben feleslegessé tesz bármilyen beavatkozást a 10 éves tervidőszakban.

A gyéritekből kitermelhető fatömeg szabályozására, a nevelési célok elsődlegessége miatt, alig van lehetőség. Csupán a gyengébb minőségű, alacsonyabb értékű, vagy csak kis fatömeggel „gyéríthető” állományok előhasználati lehetősége, a 3-as sürgősségű gyéritek tervezése lenne változtatható. Ezt azonban célszerűbb meghagynunk nem kötelező lehetőségként, amelyet könnyebb a változó igényekhez igazítani. Tájékoztatás céljából az üzemterv lejtártát követő tíz év várható gyéritek előírását a gépi adatfeldolgozás keretében ki lehetne dolgoztatni.

A fakitermelés tervezésében sorsdöntő jelentőségük a *véghasználatoknak* van. Szokás hivatkozni arra, hogy véghasználati lehetőségeinket elődeink szabályozták be, azon változtatni mi már nem tudunk. Van olyan vélemény is, hogy a vágásbesorolás, hosszabb távon az üzemtervi előírás eleve eldönti a gazdálkodás várható eredményét. És úgy vélem, hogy mindkettő csak kereteket szab. Ezeket a kereteket ugyan jelentősen áthágni súlyos következmények nélkül nem lehet, de a kereteken belüli lehetőségek okos kihasználása a tervező és végrehajtó szakemberek tevékenységétől függ.

Jelenleg jellemzően magasabb a véghasználatra érett állományok fatömege a kevésbé értékes fafajokból, mint amennyit növedékük aránya indokolna, az értékes fafajok használatának fatömege viszont növedéküknél lényegesen kevesebb. Ugyanakkor nagyobb átmérőt szeretnénk elérni ezekből, vágáskoruk emelését tartjuk szükségesnek. A faanyaggal való ellátást azonban, főleg a keresett fafajokból legalább az eddigi szinten kell tartanunk. A hozamszabályozást tehát nemcsak a jövő lehetőségeivel, hanem a múlt tényezőivel is összhangban kell készítenünk. Fokozatos változás lehetséges de az ugrásokat el kell kerülnünk!

A *kevésbé értékes állományok véghasználati többlete nagyrészt nem tartalékolható*, kitermelésük nem halasztható. Ezek faanyagának hasznosítását kell megoldani. Az értékesebb fafajoknál viszonylagosan tartani szükséges az eddigi kitermelés szintjét, ezt azonban csak úgy tehetjük meg, ha sem átmérőre, sem hektáronkénti fatömegre nem támasztunk azonnal maximális követelményeket. (A rontott erdőben is vannak elegyfaeként értékes fafajok, de ezek mérete, alacsonyabb koruk miatt, kisebb.) Nem mondhatunk le a jövőre nézve az értékes fafajok arányának, méretének növeléséről. Ezért az ígéretek állományok véghasználatát magasabb korra kell terveznünk. „Szerencsére” van elég rontott állomány, sarjerdő, amiből a szintet ezek nélkül is tartani tudjuk.

Jó tervezéssel és célszerű gazdálkodással így a véghasználatra kerülő állományok hektáronkénti fatömegét, az értékes fafajok arányát és méretét, már az elkövetkező 10—20 évben is fokozatosan növelni tudjuk.

A hangsúly a fokozatosságon van és ezt a végrehajtás során sem árt szem előtt tartani, mert a kedvező lehetőségek gyors „kimazsolázása” később elkerülhetetlen visszaesést okoz. Tudomásul kell venni, hogy csak a hosszabb távú lehetőségek átlagának megfelelően célszerű az éves használatokat is tervezni.

A fakitermelési technológiák változása felveti az élőkakészletből történő kitermelés számbavételének kérdését, a kitermelt *bruttó fatömeg megállapítását*. Ezt az élőkakészlettel való gazdálkodás tervszerű irányítása nem nélkülözheti.

De ma a bruttó fatömeg megállapítása, különösen erdőrészenként, objektív okok miatt, túlságos bizonytalansággal terhelt.

A bizonytalanság főbb okai:

- több erdőrészt faanyaga együtt kerül felkészítésre, felvételezésre, még felsorakodón is a termelések koncentrálása miatt;
- a kéregapadék megállapítása az iparifa-kihozatal emelkedésével, különösen a vékonyabb iparifa-választékok (papírfa) bevezetésével nemcsak megváltozott, hanem bizonytalanabbá is vált;
- a termelési apadék, a túlméretből származó veszteség igen változó;
- az alárendelt tűzifaválasztékok (ágfa, botfa, gallyfa) méretei és számbavétele nem stabil,
- felkészítés nélkül maradó faanyag felvételére nincs megbízható módszerünk,
- a termeléssel egyidőben folyik a szállítás is, így a számbavétel nem ellenőrizhető.

Úgy gondolom a bruttó fatömeg számbavételét módosítani volna érdemes. Érdemes lenne az álló fák felvételére alkalmazható módszerekkel, megfelelő mintavételes eljárással, átlagfás eljárással vagy az üzemtervi felvételre alapozva a bruttó fatömeget megállapítani és teljesen elválasztani a nettó fatömeg számbavételétől. A kitermelt bruttó fatömeg nyilvántartása így pontosabb lehetne és sok meddő vitának is elejét lehetne venni.

Az üzemterv felvételekor sok adat kerül be egy-egy állománnyról a felvételi munkarészekbe, sőt legújabbán a gépi adatfeldolgozás mágnesszalagjára. Jelenleg ezeknek aránylag csak kis részét használjuk az üzemtervezés, erdőrendezés céljaira. Szándékunk, hogy üzemterveink információ-rendszerét a gazdálkodás céljainak megfelelően, lehetőségeinkhez mérten bővítsük. A bővítéshez azonban ismernünk kell a gazdálkodók igényeit, mert olyan adatokat előállítanunk felesleges amiket nem használ fel senki. Igaz, a gépi adatfeldolgozás nálunk még csak az első lépéseit tette meg, ezért a kihasználható lehetőségeket sem ismeri még a szakközönség eléggé.

Az információk bővítésének lehetősége oly mértékű, hogy az az irányítás és szervezés módszereinek alapvető megváltoztatását is indokolja, teljes hasznosítása csak ezután várható. Tájékoztatás céljából röviden ismertetem azokat az új összeállításokat, amelyek a fahasználatok tervezését érinthetik, és amelyeket előállítunk, vagy elő tudunk állítani az üzemtervezés gépi feldolgozásával egyidejűleg:

- átlagos vágásérettségi kor és elegyarány fafajonként;
- a véghasználatra érett állományok egy hektárra eső átlagos fatömege 5, 15, 25 év múlva, fafajonként és összesen;
- a véghasználatra tervezett állományok átlagos sűrűsége, növedéke, átlagos fatermési osztálya, fafajonként;
- a fahasználatok megoszlása sűrűség és ezen belül fafajok szerint;
- az összes terület megoszlása technikai típusok és lejtviszonyok szerint;
- a véghasználati fatömeg megoszlása átlagos mellmagassági átmérő szerint, fafajonként;
- a véghasználatok megoszlása egy hektárra eső fatömeg szerint;
- a véghasználatok és gyéritések megoszlása lejtviszonyok szerint;
- a véghasználatok korosztály szerinti megoszlása, fafajonként.

A gazdálkodás egységeire, az erdészetekre, mindezek már jellemző értékeket adnak. További bővítést szeretnénk elérni a becslések feldolgozásánál, amelyek állományszerkezeti adataiból előállítható lenne a véghasználati fatömeg átmérő-

csoportok szerinti megoszlása is. A fejlesztés terén csak a gazdálkodókkal szoros együttműködve, igényeik ismeretében és támogatásukkal tudunk tovább előre haladni.

Végül összefoglalva, amit hangsúlyozni szerettem volna:

- az üdülési és természetvédelmi rendeltetés növekedése fahasználati lehetőségben lényegesen nem, csak a fakitermelési technológia megválasztásában befolyásolja a gazdálkodást;
- több szempontra alapozott hozamszabályozással elérhetjük a fakitermelési lehetőségek fokozatos és állandó fejlesztését minőségben is;
- új alapokra kell helyeznünk a kitermelt bruttó fatömeg megállapítását;
- jobban ki kell használni az üzemtervekben begyűjtött információkat a fahasználatok tervezésének és szervezésének érdekében is.

TÓTH MIKLÓS, a ÁEMI Számítástechnikai Alosztály csoportvezetője: Az éves fakitermelés leszámolója és a tervaktualizálás

Az erdőrendezés fejlesztésének keretében az Állami Erdőrendezőségek Műszaki Irodája évek óta dolgozik olyan egységes szerkezetű és tartalmú *faállomány-adattár* kialakításán, amely teljes mértékben alkalmas a gépesített információfeldolgozásra. A most készülő, programozási szinten már felhasználható adatállomány az 1966—1975 években üzemtervezett összes erdő és az erdőhöz tartozó földrészlet adatait tartalmazza. Az adatok a jövő év során aktualizálásra kerülnek, aminek eredményeképpen rendkívül értékes adathalmaz birtokába jutunk.

Ez, az erdőleírási és tervezési lapok lerövidítése alapján „L-lap”-nak nevezett adatállomány sorba rendezett, állandó hosszúságú, 800 jeles egységeket tartalmazó mágnesszalagon helyezkedik el. A tekercekről készült másolatok futtathatók az országban üzemelő legtöbb számítógépen (IBM, SIEMENS) és az Egyesleges Számítógéprendszer modelljein.

1971. évtől az erdőrendezési apparátus által végzett termőhelyfeltárások adatai, egy az „L-lapos”-hoz csatlakozó „T-lap”-os adatállományban kerülnek folyamatos archiválásra.

1972-től fokozatosan fejlődik ki az erdőrendezési fatömegbecsléseknek teljes részletességgel történő gépi feldolgozásából származó adatok archiválásával a „B-lap”-os állomány. Ebben a felvételi jegyzőkönyvek valamennyi adata elhelyezésre kerül.

Az „L-lap”-os állomány magában hordja azt a lehetőséget, hogy annak gépi manipulálásával, bonyolult programok lefuttatásával állandóan aktuális állapot, sőt tervadatokat álljanak rendelkezésünkre az ország összes erdejére nézve. Egyelőre a következő négyes változás-csoport „könyvelését” tervezzük:

- az erdő természetes változása,
- a erdősítés által keletkezett változások,
- egyéb változások,
- a fahasználati tevékenység következményei.

Az erdő természetes, emberi beavatkozás nélkül bekövetkező változásait olyan számítógépprogram „könyveli le”, amely az adott helyzetben érvényes függvény — jelenleg a fatermési — alapján kiszámítja a kívánt időpontra érvényes állapotot.

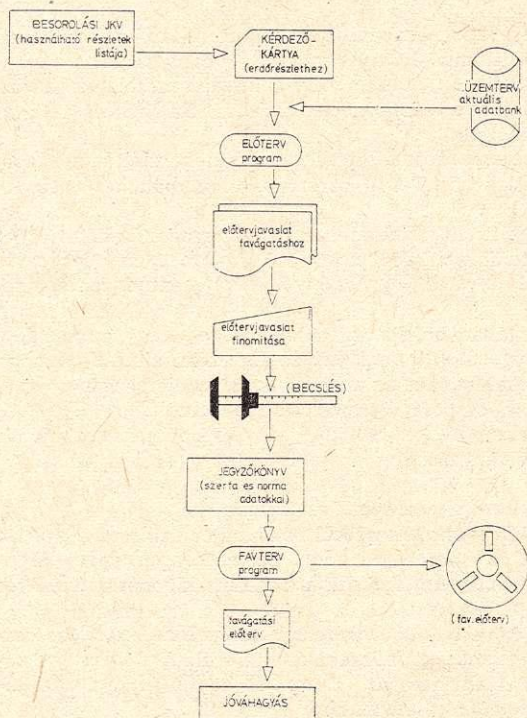
Az erdősítési tevékenységet követő állapot és tervváltozások regisztrálása összekapcsolható az erdősítések évenkénti műszaki átvételével. A felvett jegyzőkönyvekről, az „E-lap”-okról előállítható az „E-lap”-os adatállomány, ami alkalmas az „L-lap”-oknak megfelelő aktualizálására.

Az egyéb változások rögzítésére egy ún. „V-lap” került kialakításra. Az ebből előállított adatállomány, a megfelelő programmal értelemszerűen átírja az olyan adatokat, amelyeket az egyéb változások érintettek (pl. kezelőváltozás, erdőrezslet-változás). Amennyiben a változások olyan mértékűek, hogy új erdőleírás és tervezés szükséges, úgy új „L-lap” kerül felvételre, s az egyéb változások szerinti aktualizálás az ebből előállított adatállomány alapján történik.

A fahasználati tevékenységet követő állapot és tervaktualizálás alapja az éves fakitermelés leszámolója. Ez az „F-lap” használatával történik. Ennek kialakításában és felhasználásában a látszólagosan csak erdőrendezési igény kielégítése mellett messzemenően figyelembe vesszük a kapcsolódó lehetőségeket. Az üzemterv fahasználati részét, az éves tervezést, a normák kiszámítását, a fahasználat leszámolását, az erdőrezsletekben visszamaradt állapot rögzítését együttesen, egyetlen alaplapon kívánjuk összefogni. Ez részben számítógéppel előírva, részben manuális kitöltéssel megadja az összes, vágásterületre vonatkozható adatot, s így a számítógépes feldolgozás alapja.

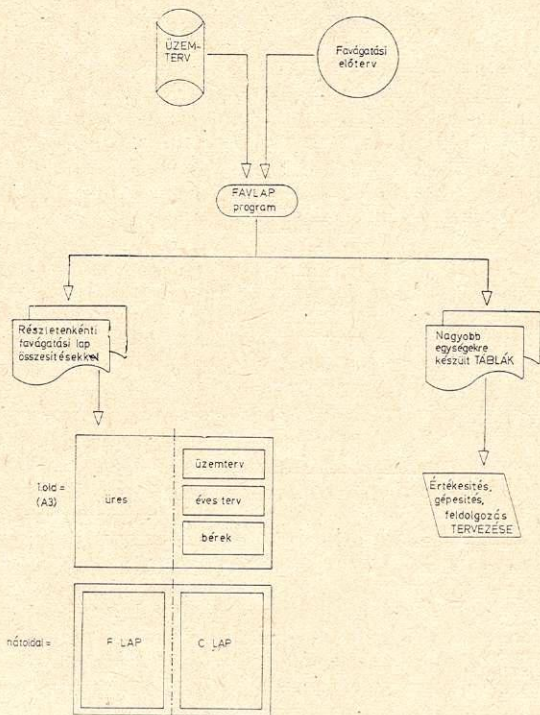
Az elképzelt rendszert az 1—3. ábrák szemléltetik. Első lépésként az éves fakitermelések leszámolását, az üzemtervi állapot és tervadatok fahasználati tevékenységgel kapcsolt aktualizálásának feladatát oldjuk meg.

Az „F-lap”-ot a vágásterület átadásakor, illetve az erdőrezsletenkénti fahasználat teljesítéseinek összesítésekor tölti ki az illetékes erdőrendezési felügyelő, számítógépes feldolgozása során a következő kimenő adatszolgáltatások készülnek el: erdőfenntartási járulékkivetés munkarészei, az erdőkezelők mérlegsta-

1. ábra: A fahasználati előterv készítésének sémája

2. ábra: A fávágatási alaplap készítésének diagrammja

tisztikái, részletes lista bruttó és nettó fatömegekkel, üzemtervenként a tervidőszak hátralevő részére fennálló fahasználati tervkötelezettségek-lehetőségek listája, az üzemtervek alapján még hátralevő fahasználatok egy évre eső arányos része kezelőre vagy üzemtervre stb., stb.

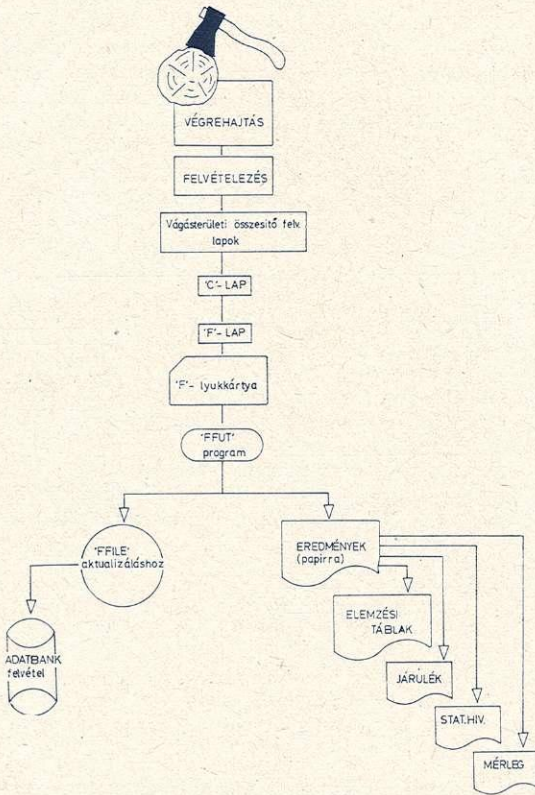
Az „F-lap”-on szereplő, illetve az azokból kiszámítható adatok kombinálásával várhatóan a kezelők is számos feldolgozási igényt fogalmaznak majd meg. Az 1—3. ábrán felvázoltakon túlmenően reálisnak látszik az a távlati célkitűzés, hogy a leszámolás rövid periódusokban — mondjuk havonta — történjen, s ebből már a következő lépések is látszanak: *a bérleszámolás és az anyagnyilvántartás gépesítése.*

A fejlesztés lehetőségei korlátlanok. Kiaknázásukhoz az erők összefogására van szükség. Ehhez jelentős anyagi eszközökön túl az *általános számítástechnikai műveltség megszerzése sem nélkülözhető.* Ennek szorgalmazását látom a leg-sürgősebb feladatnak.

GÖNDÜCS IMRE igazgatóhelyettes, FAGOK: **A fahasználatok irányítási rendszerének kialakítási problémái**

Az MSZMP XI. Kongresszusa az elkövetkezendő 15—20 év feladatául a fejlett szocialista társadalom felépítését határozta meg a tudományos-technikai forradalom kibontakoztatásával, a kutatási eredmények gyakorlati alkalmazásának meggyorsításával. A korszerű technika, a fejlett termelési eljárások csak

3. ábra: A fakitermelés le-
számolása

korszerű irányítási rendszer keretében eredményezik a termelés hatékonyságának a növelését. Ez a tény indokolja azt, hogy a kongresszus egyúttal az irányítási rendszer korszerűsítését is célul tűzte ki. A termelési folyamatok irányításánál jelentkező feladatok kizárólag a rendszerelméleti ismeretek, a kibernetika módszereinek felhasználása mellett határozhatók meg a kívánt mélységben és pontossággal.

A fahasználatok termelésirányítási feladatainak meghatározását — a vázolt követelmények szemellett tartásával — annak a tisztázásával kell elkezdni, hogy az hol helyezkedik el a vállalati rendszerben és hogyan illeszkedik az egyéb irányítási feladatokhoz.

A vállalati tevékenységet alapvetően két részre különítjük el. A termék előállítását, illetve a szolgáltatást végző fizikai folyamatok szintjére és az ezeket irányító szintre. Az irányítási szintet az elvégzendő funkciók alapján tovább bontjuk. Az önálló célkitűzésre és annak a végrehajtására képes funkciókat alrendszernek tekintjük. Az önálló funkciókon belül további tagolásra van lehetőségünk, mégpedig a tevékenység megtervezésének, a végrehajtás feltételei megteremtésének és a végrehajtásnak az elkülönítésére. Ezeket a részfunkciókat részrendszereknek tekintjük, mivel az önálló alrendszer részét képezik.

A fakitermelések termelésirányítása — az előbbieknél megfelelően — a vál-

lati rendszer egyik alrendszerét képezi és a tervezés, feltételbiztosítás és végrehajtás részrendszerekből áll. A következőkben ezen részrendszerek kialakításának néhány irányítási problémájával kívánok foglalkozni.

A tervezés feladata a fakitermelési tevékenységet és a végrehajtás feltételeit előre meghatározni úgy, hogy a termelési folyamatot reprezentáló paraméterek (tervadatok) olyan stratégiát reprezentáljanak, amelyek a vállalati politikában kifejezett érdekek optimális szolgálatát biztosítják. A tervezésnél a kitermelhető fatömeget meghatározó üzemtervi előírásokkal, mint korlátozó tényezővel kell számolni. Az aktualizált üzemtervi adatok csak egyetlen tényezőt képviselnek, amely alapja a mennyiségben és minőségben biztosítandó tartamosságnak. További korlátozó tényező a fafeldolgozási alrendszer termelőkapacitása, valamint a termékgyártási alrendszer értékesítési lehetősége.

Célfüggvényként a jelenlegi gazdaságirányítási rendszerben a vállalati nyereség optimalizálását kell figyelembe venni. Ehhez természetesen elengedhetetlen feltételt jelent az erőforrásokkal (állóeszköz, anyag, munkaerő) szembeni igény ismerete, az eltérő körülmények és termelési célkitűzések mellett. A kutatástól itt azt várjuk, hogy a fakitermelés eltérő feltételei mellett az egyes favalasztékok esetében az erőforrások felhasználási normatíváit kidolgozza és azokat az irányítás rendelkezésére bocsássa.

A nyereségoptimalizálás alapján meghatározott favalasztékösszetétel ad konkrét lehetőséget a fakitermelések szervezési tervének elkészítésére; lényegében a munkák térbeli és időbeli meghatározására.

A tervezési munkák lényegében három szakaszra tagolhatók. Az első szakaszban az üzemterv adta lehetőségeken belül meghatározásra kerül a kitermelhető fatömeg pontos méreتي és minőségi megoszlása. Ez a besorolást, becslést és a becslési adatok feldolgozását jelenti. A besorolást az eddigi gyakorlattól eltérően egyetlen lépéssel kell megoldani. Ez a számítástechnikára alapozott tervezési munka racionális feltétele. A becslési munkák a hagyományos módon és eszközökkel megoldhatók. Csupán az adatok rögzítésére szolgáló jegyzőkönyvet kell az új követelményeknek megfelelően megszerkeszteni. Az adatoknak számítástechnikai feldolgozást biztosító adathordozóra történő rögzítése bér munkában ugyan megoldható, de célszerűbbnek látszik, ha az erdőgazdálkodó szervek még erre a munkára is felkészülnek. Az alkalmazható adatrögzítő berendezésre remélhetően rövid időn belül megfelelő javaslattal tudunk élni.

A rögzített adatok feldolgozása központilag kidolgozott típusprogramok alapján bármelyik számítóközpontban megoldható. Speciális igényeink kielégítésére azonban az ágazati feldolgozás szervezése látszik célravezetőbbnek. Nem elképzelhetetlen azonban az sem, hogy a helyi számítóközpontok készüljenek fel ezen igények kielégítésére.

A feldolgozásnál használt algoritmusok használatáról már az eddigi gyakorlat alapján is kellő biztonsággal lehet véleményt adni. Ennek ellenére kívánatos volna, ha a kutatás a nagytömegű számítástechnikai feldolgozás eredményét — akár erre a célra készített és a feldolgozó programba beépített értékelő programmal — folyamatosan értékelné és az algoritmusokat ennek megfelelően finomítaná, vagy módosítaná. Az eddigi feldolgozásaink is nyilvánvalóvá tették, hogy a hagyományosan alkalmazott függvények, táblázatok felülvizsgálatra szorulnak.

A famagasságok kiegyenlítésére az alábbi függvény javasolható:

$$h = a + \ln d_{1,3}, \text{ ahol}$$

$$h = \text{famagasság,}$$

$$d_{1,3} = \text{mellmagassági átmérő; } a, b = \text{együtthatók.}$$

A fatömeg számítására a használt algoritmusok közül az alábbi mutatkozik racionálisnak:

$$v (m^3) = C (p_1 d_1, 3^3 h^2 + p_2 d^3 h + p_3 d^2 h^2 + p_4 d^2 h), \text{ ahol}$$

v = fatömeg (egy fának) m^3 -ben,

p_1, p_2, p_3, p_4 = fafajra jellemző együtthatók,
 c = konstans.

A fatömeg méretcsoportos bontására a Dérföldi-féle méretcsoportos táblázat módosított adatait használtuk. Úgy tűnik azonban, hogy további korrekciókra van szükség.

Az optimalizált választékterv összeállítását és a vágásszervezési tervek kidolgozását nehezíti, hogy az erőforrások felhasználásának normáira megfelelő adatok még nem állnak rendelkezésre.

A feltételbiztosítási részrendszer feladata a fakitermelésnél olyan technológiai utasítások kidolgozása, amelyek az eltérő feltételek mellett biztosítják a technológia zártágát. A munkaszervezés feladata ennek a gyakorlati érvényesítése.

A technológia mellett a termelési folyamat feltételét jelentő erőforrások biztosítása külön, a szűkebb értelemben vett gazdálkodási alrendszerek feladata.

A végrehajtási részrendszer feladata, hogy a munkafolyamatokat az előre meghatározott célkitűzésnek megfelelően irányítsa. A tervadatok itt úgy szerepelnek, mint normák, amelyeknek betartása, illetve betartatása a részrendszer alapvető tevékenysége kell, hogy legyen. Itt történik a tényadatok rögzítése, majd ennek összehasonlítása a kívánt állapotot jelentő paraméterrel. Eltérés esetén ennek a részrendszernek kell meghatározni a beavatkozás mikéntjét, hogy a folyamatot a kívánt értéken lehessen tartani és gondoskodni az eltérést megszüntető szabály alkalmazásáról. Az előre megtervezett körülményektől való eltérés esetén a végrehajtási részrendszernek kell gondoskodnia arról is, hogy az új helyzetnek megfelelő paraméterek kerüljenek kidolgozásra.

Külön kell szólnunk a fakitermelés, termelésirányításnak kialakítását befolyásoló szubjektív tényezőkről. Természetesen ezek nemcsak a fakitermelés esetében jelentkeznek, hanem a vállalati irányítás korszerűsítésének minden lépcsőjénél. Jelentős súlyt kell helyezni az érintett személyek szemléletének kialakítására, folyamatos és fokozódó bekapcsolásukra az irányítás bevezetését szolgáló szervező munkába, személyes érdekeltségük (anyagi és erkölcsi) biztosítására és esetenként adminisztratív beavatkozásra is.

Állásfoglalás

Az OEE Műszaki Fejlesztési Bizottságának és Erdőhasználati Szakosztályának a „Fahasználat-fejlesztés időszerű tervezési és szervezési kérdései” témakörben 1975. június hó 10-én tartott ülésén az elhangzott előadások és a vita során kifejtett vélemények alapján az alábbi következtetések levonására került sor.

A jelenlegi helyzet

— Az erdőgazdálkodásban az új technika és új munkarendszerek bevezetését általánosságban nem követte a tervezési rendszer szükséges mérvű megváltoztatása, korszerűsítése.

— A korszerű műszaki — és egyúttal közgazdasági szemléletű tervek hiánya a fahasználat területén különösképpen érezteti kedvezőtlen hatását, nehezíti a céltudatos fejlesztést és akadályozza az eredményes munkaszervezést.

— A fahasználati munkák eredményességét — a korszerű tervek hiánya mellett — hátrányosan befolyásolja az adott feladatokhoz alacsony műszaki színvonal, a fakitermelés szerkezete, térbeli tagozódása és választék összetétele.

— A fahasználati tervezés korszerűsítésére több szervnél történtek hasznos kezdeményezések, ezek koordinálására azonban nem került sor. Nincs egységesített fahasználati tervezési metodika, ami egyik feltétele a tervek korszerű összeállításához szükséges gépi feldolgozási módszerek gazdaságos alkalmazásának.

— A gazdálkodás alapját meghatározó üzemtervek, mint biológiai szemléletű állomány-gazdálkodási tervek, gazdag adathalmazának célszerű mértékű és igényelt hasznosítását nehezíti egyrészt az a tény, hogy a tervek az egyes területekre különböző időpontokban készülnek és az adatok a mindenkori felvételi állapotot tükrözik, másrészt az, hogy az egyes adatok közti összefüggések elemzése a „kézi” összeállítás következtében a terveknél gyakorlatilag megoldatlan. Az üzemtervek megindított gépi feldolgozása ebből a szempontból igen jelentős előrelépés.

— Az üzemtervek egyes előírásai, az erdők jóléti hasznosítása s ugyanakkor az új technika bevezetése következtében megváltozott fahasználati tevékenység között több esetben feszültségek lépnek fel, hasonlóképpen problémák jelentkeznek a fakitermelések számbavétele, leszámolása területén is.

— A fahasználat területén történt munkarendszerbeli változást, technikai előrelépést nem követte megfelelő vállalati, szervezeti módosítás és a változások támasztotta új igényeknek megfelelő szakember-ellátás, képzés sem megoldott.

— A fahasználati munkák szervezése megfelelő részletességű és az összefüggéseket feltáró alapadatok, a gyors információ-áramlás hiánya miatt nem éri el a megfelelő színvonalat.

— A statisztikák és a könyvelés rendszere nem igazodott a fahasználat gyakorlati támasztotta igényekhez.

A jövő feladatai

— Szükséges a fagazdasági tervezési rendszer jelentős korszerűsítése és a szervezés színvonalának általános emelése.

— A fagazdaság teljeskörű tervezési rendszerének keretében, és az üzemtervekhez kapcsolódóan egységes rendszerbe foglalva ki kell alakítani a hosszútávú, középtávú és éves fahasználati tervezés országosan egységesen alkalmazható metodikáját a már elért eredmények felhasználásával.

— A távlati terveknek a fahasználat területén várható lehetőségeket, a szükséges fejlesztési irányokat, koncepciókat kell megfogalmazniok. Az ötéves időszakra szóló konkrét fahasználati feladatokat és az azokhoz szükséges fejlesztéseket meghatározó középtávú tervek összeállítása ma már elengedhetetlen feltétele a fahasználati ágazat — és ezen keresztül az egész gazdálkodás tervszerű, hatékony vitelének — és ezért az erre vonatkozó tervezési módszernek lerögzítése az egyik legfontosabb jövőbeni feladat. A megfelelő tartalmú éves tervek nélkülözhetetlenek az éves tervteljesítésekhez, az eredményes munkahelyi szervezéshez.

— az üzemtervek értékes nagy adathalmazából a folyamatba tett aktualizálással, illetve a gépi feldolgozással, a gazdálkodó egységekre készítendő fahasználati

— és fatermesztési — tervek összeállításához közvetlenül felhasználható adat-tárat kell kialakítani.

— A tervezési metodikákat az adatok gépi feldolgozására kell felépíteni a szükséges sokoldalú és gyors információ lehetővé tételére.

— A fahasználat tervezését — az erdőművelési vonatkozások tekintetbe vétele mellett — a fafeldolgozás adottságaival, fejlesztésével szoros összhangban kell elvégezni.

— Az új tervezési módszerek kialakításának összefogására a FAGOK hivatott, a részletes kidolgozást a megfelelő szervek konkrét feladatává kell tenni.

— Az üzemetvi előírások, az erdők jóléti hasznosításával kapcsolatos szempontok és a fakitermelési tevékenység, illetve leszámolás közt jelentkező ellentmondásokat az erdőgazdálkodás távlati célkitűzéseinek és a fahasználati munkák hatékonyságának együttes figyelembe vételével kell feloldani. Megoldást kell találni az erdők jóléti hasznosításával összefüggő termelési-költség növekedés ellentételezésére.

— A technika és az új munkamódszerek bevezetése következtében előállott helyzethez igazodóan a helyi adottságoknak megfelelően célszerű szervezeti változtatásokat végre kell hajtani. Ezt követően egyértelműen meg kell határozni a döntési szinteket.

— A korszerű fahasználati tervezési módszerek bevezetésének eredményességének és a szervezés színvonalának emelésére gondoskodni kell az érdekelt szakemberek szakmai továbbképzése — munkaszervezés, gépi adatfeldolgozás, gépésítés — lehetővé tételéről, tájékoztatásáról.

— Korszerűsíteni kell az információ áramlás, statisztikák és könyvelés rendszerét a munkaszervezés javításának, a tervezés jobb közigazdasági megalapozásának elősegítésére.

— A fahasználat tervezési-szervezési problémáinak megoldása érdekében megfelelő propaganda fejtendő ki előadások tartásával, viták rendezésével, szakkikkek írásával.

ANDOR JÓZSEF

az Erdőhasználati Szakosztály
vezetője

CORNIDES GYÖRGY

a Műszaki Fejlesztési Bizottság
elnöke

Az erdészeti propaganda céltudatos fejlesztésére az NSZK élelmezési, mezőgazdasági és erdészeti minisztériuma összejövételre hívta egybe Északrajna-Vesztfália tartomány erdészeti vezetőinek, erdészeti előadóinak felét és szemináriumszerűen továbbképezte őket e téren.

A minisztériumi előadók meggyőzően fejtették ki, hogy az erdészeti tevékenység nem nélkülözheti a nyilvánosságot, az erdőgazdasági politika csak úgy lehet eredményes, ha élvezzi a nagyközönség támogatását. A jó felvilágosítás, tájékoztatás segít megvédeni, fenntartani az erdőt. A meggyőzés hatásosabb mint a tiltás. A belső meggyőzés mellett mindjárt rámutattak a propagandaeszközök helyes megválasztásának módjára. Sajtónak, rádióknak, televízióknak megvannak a maguk sajátos követelményei. Kerülni kell a bürokratizmust és törekedni a rendszerességre, a lazább, de állandó kapcsolatra. Nem szabad nélkülözni esetenként a humort sem és figyelni kell a kiváltott hatást. A társaság másik felét jövőben tervezik hasonló kiképzésben részesíteni.

Igen jó eredményeket hoz a Kleve-i erdészetben M. Glütz által immár évtizedek óta vezetett erdészeti-ifjúsági mozgalom. Kell ehhez egy tevékeny vezető, erdei kunyhó és érdekes feladatok. Az erdővel való helyes kapcsolatra már korán kell kezdeni a nevelést — kisgyermektől iskolás koron át egészen a felnőttéig. A Schleiden-i erdészetben az Urft-erdeiotthonban több mint 2000 gyermek ismerkedett már a természettel, kapott ösztönzést a tevékeny környezetvédelemre. Mindehhez elhivatott erdészek kelleneek, sok megértéssel, sok szabadidővel és sok idealizmussal.

(ALLGEMEINE FORSTZEITSCHRIFT 1975. 27. 558—559. Ref.: Jérôme R.)